

تحركات مؤثر عزی

دولت دعوت می کرد تا از سرزمین های اشغالی دیدن کنند. به همین روش، او در میان بسیاری از متفکران سیاسی، فرهنگی و... نفوذ فراوان داشت. از این راه، صهیونیست ها از یک سو برای خود نفت ازان تدارک می دیدند و از سوی دیگر، بسیاری از کالاهایی که امکان تولید آن در ایران بود، حتی تخم مرغ را به ایران می فروختند. آن هم در شرایطی که بواسطه چند نوبت تجاوز سرزمینی، با همه کشورهای پیرامونی در موضع تخاصم بودند. از همه مهمتر آنکه ایران در کنار روابط عمیق با اسرائیل، زمینه ساز عادی سازی با کشورهای اسلامی بود. پیش قراول آن انور سادات بود. نقش شاه در به نتیجه رسیدن پیمان کمپ دیوید اگرچه در برابر دوربین ها نبود؛ اما لایالی اسناد و خاطرات می توان فهمید که رکن اصلی این اتفاق بود.

محور بسیاری از این تحركات فردی به نام مؤثر عزی، متولد اصفهان و مهاجرت کرده به سرزمین های اشغالی بود. او در ابتدا یکی از رابطان رژیم صهیونیستی بود و از ۱۳۳۵ در ایران فعال شد. ایران در سال ۱۳۳۸ مؤثر عزی را به عنوان نماینده مستقیم و در حقیقت سفیر اسرائیل در ایران پذیرفت و تا سال ۱۳۵۲ در همین مقام بود. وی در پایان اقامت ۱۷ ساله اش در تهران، روز سه شنبه ۱۹ تیر ۱۳۵۲ موفق به دریافت نشان درجه دوم تاج می شود؛ جالب آنکه شاه به اسدالله علم، وزیر دربار خود دستور می دهد که تاریخ فرمان همراه نشان را به پیش از جنگ ۱۹۶۷ اعراب و اسرائیل تغییر دهد. از جمله اقدامات وی، دوستی با استادان دانشگاه ها و مدیران جراید و اندیشمندان و نویسندگان و سیاستمداران بود و از آنها به عنوان میهمان

دیدار مؤثر عزی با محمدرضا پهلوی؛ سال ۱۹۶۰

بزرگترین بازنده انقلاب اسلامی

در مقدمه این کتاب که در سال ۱۹۸۷ به چاپ رسیده است، به بررسی تأثیر انقلاب اسلامی بر کشورهای منطقه همچون عراق، پاکستان، سوریه و... می پردازد و می نویسد: «لبنان اکنون امید ایران است، حتی ناظرانی که اخیراً نشانه هایی از اعتدال را در سیاست خارجی ایران مشاهده کرده اند، اذعان دارند که در لبنان، ایران از طریق حمایت گسترده اش از حزب الله به ترویج انقلاب متعهد است.» اگر امروز نگاهی به اخبار سرزمین های اشغالی بیندازیم که مسیر تطبیع و عادی سازی که برای آن هزینه هنگفتی با روش مشابه مؤثر عزی صرف نخبگان شده بود، چگونه با خیزش جوانان راسخ زیرپا گذاشته شد؛ خواهیم فهمید چرا شرکت کنندگان در آن همایش، تا این حد نگران تأثیر انقلاب اسلامی بودند.

از این رو، دور از انتظار نیست که اسرائیل خود را بزرگترین بازنده انقلاب اسلامی بداند و بسرعت تخاصم عمیق خود را آغاز کند. فشار به امریکا، کانادا و دیگر کشورهای برای تحریم ایران در اردیبهشت ۱۳۵۸ از جمله اقدامات علنی آغازین آنها بود، در حالی که ایران هنوز سرگرم سامان دادن اوضاع داخلی خود بود. مشکل اصلی اسرائیل، آغاز حرکتی در جهان اسلام پس از انقلاب اسلامی بود که نه تنها دستیابی به «نیل نافرمان» را برای آنها دست نیافتنی می ساخت؛ بلکه مسیر همراه سازی نخبگان کشورهای عربی را نیز مختل کرده بود.

تا آنجا که با جدی شدن حضور حزب الله لبنان در معادلات جنگی اسرائیل، در سال ۱۳۶۳ مرکز «موشه دایان» در دانشگاه «تل آویو»، همایش بین المللی بزرگی برای فهم دقیق تر از انقلاب اسلامی ترتیب داد و تقریباً از همه اسلام شناسان و ایران شناسان مخالف انقلاب اسلامی ایران دعوت به عمل آورد. سپس مجموع سخنرانی های ایراد شده در آن رمارتین کرامر در کتابی با عنوان «تشیع، مقاومت و انقلاب» به چاپ رساند. کرامر

سیدضیاء الدین طباطبایی

صهیونیستی را باری می داد. از جمله یک سال پیش از این جنگ، طرح کریستال میان ساواک و دستگاه اطلاعاتی اسرائیل (دوستان زیتون) به امضا رسیده بود و با جاسوسی مشترک، زمینه شناسایی تهدیدات اشغالگران و آغاز این جنگ فراهم آمده بود. اما رژیم شاه به صورت رسمی مواضعی علیه اسرائیل می گرفت زیرا هم افکار عمومی داخلی و هم افکار عمومی جهان اسلام به این موضوع به شدت حساسیت داشت و اساساً یکی از نگرانی های حکومت از افشاری های امام خمینی در سال های ۴۱ تا ۴۳ که منجر به تبعید ایشان شد، به همین مقوله باز می گشت. در چنین فضایی موضع روزنامه ها نمی توانست حمایت کامل و تمام قد از دشمن مسلمانان باشد. لذا شاهد آن هستیم که روزنامه ها به صورت زیرپوستی و غیررسمی از اسرائیل حمایت کرده اند. از سند ساواک و تعبیری همچون «اطلاع واصله» آن هم پس از ۵ ماه، مشخص است که صهیونیست ها متحد خود را هم دور زده اند و بدون اطلاع ساواک چنین اقدامی انجام داده اند. تعداد اسناد ساواک که در موضوعات گوناگون حکایت از عدم پابندی صهیونیست ها به توافق و دور زدن ساواک در عملیات ها و اقدامات داخل خاک ایران دارد، بسیار زیاد است.

دیدار هلمز و انور سادات در تهران

اصلی ترین محورهای تنش میان امام خمینی و رژیم پهلوی به انتقادات ایشان به اسرائیل بازمی گشت؛ اما میزان دخالت تشکیلات صهیونیست ایران در سیاست، به حدی بود که گاه دولت مردان هم به ستوه می آمدند. به عنوان نمونه علم در ۳۰ اردیبهشت ۱۳۴۸ از عزری به شاه جهت فشار ایران به امریکا برای افزایش حمایت نوشته که موجب گله محمدرضا پهلوی شده است. این مدارات گاه موجب برانگیختن توجه دستگاه های امنیتی می شد. مثلاً پس از پرداخت هنگفت اسرائیل به کیهان و اطلاعات در تاریخ ۱۹ خرداد ۱۳۴۶، یک روز پیش از پایان رسمی جنگ شش روزه اعراب و اسرائیل، ساواک که در آن مقطع متحد رسمی موساد بود و قرارداد همکاری داشتند، بسیار حساس شد.

اقدام نادر روزنامه های کیهان و اطلاعات

روزنامه های کیهان و اطلاعات در اقدامی نادر اقدام به انتشار روزنامه (آن هم نه با عنوان فوق العاده) در روز جمعه کردند. اتفاقی که حتی در مقطع پیروزی انقلاب اسلامی، در جمعه های ۱۳ و ۲۰ بهمن ماه ۱۳۵۷ هم رخ نداد. سند ساواک که ۵ ماه بعد در تاریخ ۲۶ آبان ۱۳۴۶ به تقصیر در خصوص این ماجرای پردازد، گویای چند نکته قابل تأمل است: مبلغ پرداختی تقریباً معادل یک میلیون ۵۰۰ هزار دلار بوده است. برای فهم بهتر موضوع به این دقت شود که ۱۴ سال قبل از آن، برای کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، ۱۵ فروردین آن سال یک میلیون دلار به پایگاه سیا در تهران داده شد. این مبلغ هنگفت برای انتشار دو شماره روزنامه پیش از حد انتظار است.

در آن مقطع حکومت شاه هم در تأمین نفت از طریق بندر ایلات و هم در تأمین نیاز اطلاعاتی رژیم

سیدضیاء الدین طباطبایی بود. اسناد قطعی وجود دارد که سیدضیاء در آنجا دلال خرید و فروش زمین بود.

مدتی بعد عزیزالله نعیم هم به پاریس رفت و در تدارک مهاجرت یهودیان ایران به سرزمین های فلسطین بیشتر کوشید. امری که با حضور سیدضیاء در فلسطین و خرید زمین فلسطینیان به عنوان یک مسلمان و تحویل به اعضای صهیونیسم، تسهیل می شد. رضاشاه اگرچه تحت فشار مراجع و با نگرانی از سرنگونی دولتش درباره درخواست همکاری با مهاجرت به فلسطین محافظه کارانه مواجه می شد؛ اما به صراحت در چند مورد دستور داد تبلیغات ضد صهیونیستی مجامع اسلامی علیه مهاجرت یهودیان ایران در جراید ایران چاپ و منتشر نشود. به عنوان نمونه مطابق بخشنامه دی ماه ۱۳۱۰ به جراید ابلاغ شد: «حسب الامر جهان مطاع مبارک شاهانه ارواحنا فداه ابلاغ می نماید انتشار تلگراف راجع به مسلمین فلسطین در جراید مقتضی نیست. رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی، امضا حسین شکوه.»

مواضع ضد صهیونیستی علما

اگرچه علما و عموم مردم از ابتدا مواضع ضد صهیونیستی داشتند، چنانکه ۳۱ اردیبهشت ۱۳۲۷ به دعوت آیت الله کاشانی اجتماع عظیمی در بازار تهران صورت گرفت و از مردم فلسطین حمایت شد و یکی از

رضاشاه اگرچه درباره درخواست همکاری با مهاجرت به فلسطین محافظه کارانه مواجه می شد؛ اما به صراحت در چند مورد دستور داد تبلیغات ضد صهیونیستی مجامع اسلامی علیه مهاجرت یهودیان ایران در جراید ایران چاپ و منتشر نشود

جنگ شش روزه اعراب و اسرائیل

جمعی از یهودیان ایران در زمان پهلوی

در ۱۱ اردیبهشت سیدضیاء طباطبایی به حکومت نظامی تهران دستور داد از طبع و نشر روزنامه هگنولا که به زبان فارسی و حروف عبری، منتشر می شود، جلوگیری نمایند. پس از آن هماهنگی ها با دولت کودتا، ۱۷ اردیبهشت ۱۳۰۰ در ۱۹ صندوق انتخاباتی در شهرهای مختلف ایران، انتخابات تشکیلاتی برگزار کرد. در سال ۱۳۰۰ شمسی و سه دهه قبل از جعل اسرائیل، همزمان با خفقان دولت کودتا، «صهیونیست ایران» با انتشار نشریه، جواز برگزاری انتخابات حزبی، فعالیت مؤسسات زنجیره ای آموزشی و... از آزادی عملی برخوردار بود که اکثریت جامعه از آن محروم مانده بود.

مهاجرت به بیت المقدس

با این حال، تشکیلات صهیونیست ایران با تحریک عامه اقلیت یهود، آنها را به ایجاد تنش وامی داشت. یکی از نتایج این سیاست، ایجاد تنش در محله سرچشمه تهران و در نهایت درگیری شدید با خادم مرحوم آقا شیخ عبدالنبی نوری، از مجتهدان بزرگ تهران بود که زمینه را برای بروز درگیری فراهم ساخت؛ اگرچه محمودخان انصاری مشهور به امیراقتدار حاکم نظامی تهران در ملاقات با شومباتسکی نماینده دیپلماتیک شوروی در تهران، این حرکت را به تحریک انگلیسی ها اعلام کرد، اما تشکیلات صهیونیسم توانست از آن مظلوم نمایی کند تا یهودیان را به بهانه عدم تأمین امنیت به مهاجرت ترغیب نمایند. اولین عکس العمل این آشوب آن بود که طبق روایت حبیب لوی ۵۶ نفر در آبان ۱۳۰۱ با محوریت سلیمان کهن صدق عازم بیت المقدس شدند و چند هفته بعد حدود ۱۳۰۰ نفر دیگر نیز ترک وطن کردند.

از همان مقطع هم بخشی از ایرانیان را به فلسطین اشغالی مهاجرت دادند. حاج محمدامین الحسینی، مفتی اعظم بیت المقدس به «جامعه ملل» به خاطر اشغال تدریجی سرزمین فلسطین توسط صهیونیست ها با حمایت انگلیس شکایت برد؛ جایی که نسخه پیشین سازمان ملل بود و بعد از جنگ جهانی اول درست شده بود. پس از آن با تشکیل جلسه ای با نام «مجلس الاسلامی الاعلی» از کشورهای اسلامی دعوت کرد که در بیت المقدس جمع شده و کمک کنند. نماینده ایران در آن جلسه،